

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

Зуб В. В.

*аспірант кафедри права Європейського Союзу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

*Науковий керівник: **Бойчук Д. С.***

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри права Європейського Союзу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Економічна безпека як спроможність національної економіки зберігати стійкість та невразливість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі, стає та збалансоване зростання – важливі критерії оцінювання якісних параметрів національної економіки, стратегічної ефективності економічної політики держави в економічній сфері [1, с. 3].

Економічна безпека країни охоплює визначальні сфери життєдіяльності й розвитку людини, суспільства, держави і природи. Нехтування станом економічної безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей економіки, банкрутства підприємств і, зрештою, підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою загрозою для її суверенітету [2, с. 7]. Постійне відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшує її підтримання на належному рівні, а також дає можливість своєчасно розробляти та здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації [3].

Відсутність належного механізму безпеки в економічній, соціальній, політичній та інших сферах значно ускладнює подолання зовнішніх і внутрішніх загроз. Як слушно зазначає В.В. Бойко, така ситуація, ускладнює процеси вибору дієвої стратегії, державних інструментів та засобів забезпечення економічної безпеки держави, систематизації її функціональних складових, обґрунтування методики оцінки рівня безпеки, розробки превентивних механізмів щодо захисту від різних загроз (зовнішніх та внутрішніх) [4, с. 164].

Економічна безпека держави, як складова системи більш високого рівня – національної безпеки, є інтегральною характеристикою стану

економічної системи, що передбачає характеристику стану низки підсистем – взаємопов'язаних структурних складових: макро-економічної, інвестиційної, інноваційної, фінансової, соціальної, зовнішньоторговельної, енергетичної, продовольчої, демографічної [5], податкової (фіскальної), інформаційної та екологічної безпеки [6, с. 248]. Формування системи економічної безпеки з урахуванням зазначених складових відповідає Стратегії сталого розвитку та сприяє забезпеченню цілісного захисту національних економічних інтересів та узгодженню з економічною політикою держави.

Складна соціально-політична та військова ситуація в Україні супроводжується збільшенням кількості загроз для економічної безпеки, зокрема: істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності й науково-технічного та технологічного потенціалу; ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків; «тінізація» національної економіки; переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними та ін. [6, с. 249]. Водночас «традиційні» для економіки України загрози набувають абсолютно іншого характеру в умовах соціально-політичної кризи, подолання якої суттєво ускладнюється внаслідок низки факторів геополітичного характеру.

До основних нормативно-правових актів, який визначає стратегічний курс, пріоритети, цілі та завдання держави у сфері економічної безпеки, а також стан, виклики і загрози економічній безпеці є Указ Президента України № 347/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11.08.2021 р. «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року. У його розділі 2 висвітлені такі складові економічної безпеки: фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна та макроекономічна безпеки [7]. Водночас Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України до таких складових відносять демографічну, енергетичну, продовольчу та соціальну безпеки [8].

Виявлені розбіжності щодо складників економічної безпеки у зазначених нормативно-правових документах можна пояснити першочерговістю виконання відповідних завдань. На наш погляд, ефективність забезпечення економічної безпеки може бути досягнута в результаті забезпечення всіх її складових у комплексі.

Чинна Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року у значній мірі втратила свою актуальність, зважаючи на той факт, що

виклики, пов'язані зі збройною агресією російської федерації та тимчасовою окупацією частини території України, значно змінилися після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Отже, існує потреба в розробці нової Стратегії сталого розвитку економіки України на повоєнний період, яка б враховувала бачення з цього питання міжнародних фінансових інституцій, Європейського Союзу та Ради Європи. Доцільним вважаємо відображення у ній таких відсутніх у чинній Стратегії сталого розвитку економіки України напрямів забезпечення економічної безпеки, як соціальна, демографічна, продовольча, енергетична та екологічна безпеки.

Література:

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>
2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. К., 2008. 48 с.
3. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, № 10. 2016. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>
4. Бойко В. В. Еволюція розвитку та сутність економічної безпеки держави. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 4. Т. 1. С. 162–167.
5. Визначення стратегічних орієнтирів рівня економічної безпеки України. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1501/>.
6. Дахнова О.Є. Соціальні аспекти економічної безпеки України. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. № 3, 2012. С. 244–252. URL: [https://zt.knute.edu.ua/files/2012/03\(62\)2012/3_12_36.pdf](https://zt.knute.edu.ua/files/2012/03(62)2012/3_12_36.pdf)
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». Указ Президента України; Стратегія від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.
8. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.